

УДК 1.16.167/168

Ляшко С. В., аспірант спеціальності 033 Філософія,
(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ПРОБЛЕМА ПОСИЛАННЯ НА ЗАДАЧУ Л. КЕРРОЛА У ДОГМАТИЗМІ П. ФЛОРЕНСЬКОГО

В останні три десятиліття інтерес логіків і філософів до оригінальних формул П. Флоренського різко зріс. І йдеться першочергово про його вирішення задачі Л. Керрола, яка в загальному вигляді подається так: « q включає (implique) r ; але p включає, що q включає не- r . Що необхідно виходить із цього (que fait-il en conclure)?»]. Сам Л. Керрол, як і більшість логіків його часу вважав, що в такому випадку p є хибним, оскільки імплікує в себе неможливе. П. Флоренський же підмітив ту цікаву особливість, що насправді хибним могло би виявитися і q , а це у свою чергу, на думку мислителя, призводило до того, що «висновок здорового глузду не дає певного, суворологічного вирішення».

Далі пропонується оригінальне вирішення: «звичайне q припиняє бути таким за особливих обставин, а саме – за обставини p », але це ніяк не означає того, що один із членів задачі безглуздий. Так філософ, роз'яснюючи свою думку, наводить приклад: «Небо блакитне; коли сутеніє, небо – червоне. Що необхідно витікає з цього?» – те, що сутінки роблять можливою «червоність» неба, хоча за звичайних обставин воно блакитне. Ані звичний колір неба, ані сутінки не ставляться під сумнів. Звісно ж, вирішення правильне, і сучасні логіки оцінили внесок П. Флоренського, згадуючи про нього в книгах, присвячених проблемам сьогоденної логіки. Проблема в іншому, а саме – в тих окремих випадках, на які П. Флоренський намагається розповсюдити задачу Л. Керрола в обґрунтуванні своїх положень. Власне, він хоче переконати читача зрештою, що фактична та безумовна суперечливість Святого Письма – уже відома у бібліїстиці ХХ століття – ніяк не підтверджує його хибності, оскільки це лише «раціональна» умова задачі, тоді як існує й деяке « r » – «духовне просвітлення», яке підриває висновок раціоналістів, у своїй окремішності цілком зрозумілий. І багато хто сприймає це як дійсно хороший доказ на користь істинності Святого Письма мовою математичної логіки, всерйоз розглядаючи його на багатьох сторінках поспіль і намагаючись знайти хибу в безперечно правильній основній формулі вирішення задачі Л. Керрола.

Залишимо в стороні те, що такий доказ насправді міг би доводити і цілком протилежне, бо не доводить він нічого, оскільки якщо суперечливість Святого Письма не доводить його хибності, то не доводить вона і його істинності. Зосередимося ж на достатніх емпіричних підставах самих посилок П. Флоренського у конкретному випадку. Філософ саме *стверджує* наявність і можливість духовного просвітлення, подібно до сутінок у денному циклі. Але є проблема. Сутінки дійсно, реально існують; вони доведені емпірично й спостерігаються, що прекрасно ілюструє правильне вирішення задачі Л. Керрола. А ось «духовне просвітлення», яке мало би нівелювати раціоналізм скептиків – чи існує воно? А якщо існує, то як відрізнити його від «хибного» просвітлення? Для П. Флоренського, з огляду на конкретні життєві обставини, це предмет віри, а не дещо серйозно-емпіричне. Тому всі питання, які сьогодні виникають особисто у нас, перед мислителем просто не стояли, а сучасними дослідниками були пропущені за неуважності. П. Флоренський усю свою книгу раціонально намагається довести ірраціональне й емпірично – метафізичне. Звісно, йому це не вдалося, бо це неможливо, якщо згадувати його ж слова про вагу доказу

поза точними науками, але він суто риторично переконує читача в істинності своєї підвалини (посылки) про духовне просвітлення.

У нас, учених ХХІ століття, досі немає ніяких емпіричних або теоретичних доказів ніякого «просвітлення», що могло би нівелювати об'єктивну суперечливість тексту Святого Письма. Лишається тільки звернутися до містики й «увірувати» в недоведене, що і робить П. Флоренський: «... раціоналіст має повірити містику, що ці суперечності виявляються найвищою єдністю». Але яку концепцію нам обрати в рамках того самого Письма? Каббалісти, кумраніти, І. Дамаскін, Е. Сведенборг – усі вони «бачили» його істинний сенс, прихований за суперечностями, та робили цілком альтернативні щодо один одного висновки, які не поєднуються уже у «вищій інстанції» (самому «просвітленні»), якщо можна так висловитися. Із них усіх (якщо не враховувати багатьох інших) міг би мати рацію лише один, якщо взагалі хтось її має. Але хто? – На це принципове питання П. Флоренський, схильний до вдумливих математично-логічних штудій, відповіді ніякої не дає, бо він тут виходить за межі своєї раціональності й філософічності до сфери богослів'я. І це треба розуміти сучасним логікам, які звертаються до задачі Л. Керрола в контексті її безумовно правильного вирішення П. Флоренським, і не обманюватися, коли суворий логіцизм різко заступається особистісним і метафізичним.

Отже, підсумовуючи одним реченням, скажемо, що хоча й загальне вирішення самої задачі у П. Флоренського є правильним, мислитель його безпідставно розповсюдив на сумнівні докази сумнівних положень з особистісних переконань.